

ਵੀ.ਐਸ. ਅਗਰਵਾਲ ਜੋ

ਰਾਜ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਪੀਸੀ ਅਗਰਵਾਲ, - ਜਵਾਬਦਾਤਾ

1991 ਦਾ ਜੀਆਰਐਲ ਆਰ 89

27 ਮਈ, 1997

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ, 1950-ਆਰਟੀਕਲ 21-ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮਾ — ਦੇਰੀ — ਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਲਾਭ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੇਜ਼ੀ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਿੰਨੀ ਤੇਜ਼ੀ? ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜੁਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਚਾਲਾਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਬੋਝ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਹਿ-ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਅਣਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਬਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦਾ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਵੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗੰਭੀਰ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਦੇਰੀ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਰ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(ਪਰਾ 21)

ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ, 1973—ਐਸ.ਐਸ. 203, 204, 397, 462 ਅਤੇ 465—ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼—ਆਰਡਰ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੈ—ਅਜਿਹੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰੀਵਿਜ਼ਨ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ—ਰਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕੋਰਟ ਦਾ ਕੋਈ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ—ਰਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਆਰਡਰ—ਅਜਿਹਾ ਆਰਡਰ ਅਨਿਯਮਿਤ ਹੈ—ਬੇਨਿਯਮੀ ਇਲਾਜਯੋਗ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 204 ਕਰੋੜ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਇਕਪਾਸੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ। ਪੀਸੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵੱਲ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਕਦਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ। ਜਵਾਬਦੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੜ-ਵਿਚਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੇਲੋੜੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਪਾਰਾ 12 ਅਤੇ 14)

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਕੋਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਉਸ ਕੋਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ। ਜਦੋਂ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਹੀ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਉਦੋਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 462 ਅਤੇ 465 ਸੀ.ਆਰ. ਪੀਸੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ।

(ਪਰਾ ੯)

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਆਰ.ਕੇ. ਗਾਂਡਾ

ਐਚ.ਐਲ ਸਿੱਬਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਅਤੇ ਆਰ.ਐਸ.ਚੀਮਾ, ਸ੍ਰ.
ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰੀਤਾ ਕੋਹਲੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਡੀ.ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਐਡਵੋਕੇਟ, ਅਲੋਕ ਜੈਨ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੇ ਨਾਲ
ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ।

ਨਿਰਣਾ

ਵੀ.ਐਸ. ਅਗਰਵਾਲ, ਜੇ.

(1) ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਫੈਸਲੇ ਦੁਆਰਾ 1991 ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸੇਧਾਂ ਨੰ. 89 ਅਤੇ 90 ਨੂੰ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਇਕੱਠੇ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(2) ਸਬੰਧਤ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਆਯਾਤ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ 420/468/471 ਅਤੇ 120-ਬੀ ਆਈਪੀਸੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਰਾਮਦ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਕੰਟਰੋਲ ਐਕਟ, 1947 ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਵੇਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤੱਥ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(3) ਮੈਸਰਜ਼ ਇੰਪੈਕਸ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਚਿੰਤਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀ ਐਨ ਪਿਪਲਾਨੀ, ਐਮ ਐਮ ਪਿਪਲਾਨੀ, ਸੀ ਐਲ ਪਿਪਲਾਨੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਯਾ ਪਿਪਲਾਨੀ ਭਾਈਵਾਲ ਸਨ। ਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ.ਸੀ ਅਗਰਵਾਲ ਦੇ ਚਪੜਾਸੀ ਸਨ। ਪੀਐਨ ਪਿਪਲਾਨੀ ਨੇ ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜਨਰਲ ਪਾਵਰ ਆਫ ਅਟਾਰਨੀ ਦਿੱਤੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਕਤ ਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਪੀ.ਸੀ. ਅਗਰਵਾਲ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਵਜੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਅਪੈਰਲ ਐਕਸਪੋਰਟ ਪ੍ਰੋਮੋਸ਼ਨ ਕੌਂਸਲ, ਸਹਿਯੋਗ ਬਿਲਡਿੰਗ, ਨਹਿਰੂ ਪਲੇਸ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਕ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਮਹਾਵੀਰ ਪਰਸ਼ਾਦ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦ ਅਤੇ ਮਹਾਵੀਰ ਪਰਸ਼ਾਦ ਦੋਵੇਂ ਪੀਸੀ ਅਗਰਵਾਲ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਕੇਸੀ ਮਾਥੁਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਮੈਸਰਜ਼ ਇੰਪੈਕਸ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 25 ਦਸੰਬਰ, 1983 ਨੂੰ ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਦਰਾਮਦ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਕੰਟਰੋਲਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ ਆਫ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਰਖਾਸਤ ਭੇਜੀ ਗਈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਐਕਸਪੋਰਟ ਆਰਡਰ ਵੀ ਸੀ।

I,9 90,0Q03 ਟੁਕੜਿਆਂ ਦੇ ਹੋਇਜ਼ਰੀ ਗਾਰਮੈਂਟਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ M/s Jyo Tax Inc Canada ਵੱਲੋਂ ਪੋਲੀਸਟਰ ਫਿਲਾਮੈਂਟ ਧਾਗੇ ਦੇ ਆਯਾਤ ਲਈ AAdvanceLLicenc ਸੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਯਾਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ 100% ਪੋਲੀਸਟਰ ਐਚ.ਹੋਜ਼ਰੀ ਜੀ ਗਾਰਮੈਂਟਸ ਦੇ II,990,000 ਟੁਕੜੇ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਇੱਕ ਰਾਮ ਪਰਸ਼ਾਦ ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਪੋਲੀਸਟਰ ਹੋਜ਼ਰੀ ਦੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਟੁਕੜੇ ਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਕਾ ਬਾਗ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੰਪੈਕਸ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਡਿਊਟੀ ਫੋਟ ਅਧਿਕਾਰ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੇ ਨਾਲ ਐਡਵਾਂਸ ਇੰਪੋਰਟ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਖੋਪ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਾਲ ਦਾ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਦਰਾਮਦ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ ਕੰਟਰੋਲਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਅਗਾਊਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਵਿੱਚ CIF ਮੁੱਲ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਸੋਧਿਆ ਲਾਇਸੈਂਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਲਾਇਸੈਂਸ ਸ਼੍ਰੀ ਪੀਸੀ ਅਗਰਵਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਐਸਐਸਆਈ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਪੀਸੀ ਅਗਰਵਾਲ ਨੂੰ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਸੀ।

(4) ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪੀ.ਐਨ. ਪਿਪਲਾਨੀ ਨੇ ਪੋਲੀਸਟਰ ਧਾਗੇ ਦੇ ਆਯਾਤ ਲਈ ਮੈਸਰਜ਼ ਐਕਸਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰਾਮ ਪਰਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਰਾਮ ਪਰਸ਼ਾਦ ਪੀ.ਸੀ ਅਗਰਵਾਲ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਮ ਪਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਖਾਤਿਆਂ 'ਚੋਂ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਜਮ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਕਢਵਾਈ ਗਈ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰ ਕੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚ ਕੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 1,99,15,818 ਲਾਇਸੈਂਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਆਰ ਮਾਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਿਰਯਾਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਮੈਸਰਜ਼ ਜਿਓ ਇੱਕ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਫਰਜ਼ੀ ਫਰਮ ਹੈ। ਬਰਾਮਦ ਆਰਡਰ ਵੀ ਜਾਅਲੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(5) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਆਪਕ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ 28 ਫਰਵਰੀ, 1989 ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ।

(6) ਇਸ ਤੋਂ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੇ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਵਿਦਵਤਾ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ (ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ), ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦ ਅਤੇ ਪੀ.ਸੀ. ਅਗਰਵਾਲ ਨੂੰ ਡਿਸਚਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ/ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੱਜ, ਸੀਬੀਆਈ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਪੀਸੀ ਅਗਰਵਾਲ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸੀ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ। ਕੀਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਪੀਸੀ ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਤੋਂ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੋ? ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

(7) ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ-ਸੀ ਚੀਫ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ ਆਯਾਤ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਲਈ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ/ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਸੀਬੀਆਈ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੁਕਮ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਜਲੰਧਰ ਵੱਲੋਂ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਕੋਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਧਿਆਨ 24 ਅਕਤੂਬਰ, 1989 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵੱਲ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਡੀ. ਸਿੰਗਲ ਜੋ ਕਿ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਸਨ, ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਕਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

“ਨਹੀਂ। 1/ ' 58/89-Judl/ ' 1222 Spl. ਕ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1988 (1988 ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਐਕਟ ਨੰ. 49) ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਤੇ ਧਾਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਪ-ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 3 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਡੀ. ਸਿੰਗਲ, ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਪਟਿਆਲਾ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੱਜ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ, ਗ੍ਰਹਿ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਜਸਟਿਸ ਮੀਮੋ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਨੰਬਰ 1/26/80-3Judl/ 6218-21 ਮਿਤੀ 23 ਫਰਵਰੀ, 1988, ਉਪਰੋਕਤ ਧਾਰਾ 3 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਚਨਬੱਧ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ (ਸੈਂਟਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ) ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਕਟ।

ਐਸ.ਐਲ ਕਪੂਰ,
ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ
ਸਕੱਤਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ,
ਗੁਰਿ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ।

ਇਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਡੀ. ਸਿੰਗਲ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਲਈ ਖ਼ੁਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ, 1978 ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ

ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੋਲ ਬਰਕਰਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਡੀ. ਸਿੰਗਲ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ।

(8) ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 16 ਸਤੰਬਰ, 1989 ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜਾਂ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

“ਮੈਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਅਤੇ ਜੱਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐੱਸ/ਸ੍ਰੀ ਜੇਪੀ ਮਹਿਮੀ ਅਤੇ ਨਰਧੀਰ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ 1st ਕਲਾਸ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਡੀ. ਸਿੰਗਲ, ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮਹਿਲ, ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ। ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਬਰਨਾਲਾ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਬੀਆਈ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਪੁਲਿਸ ਇਸਟੈਬਲਿਸ਼ਮੈਂਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਡੀ. ਸਿੰਗਲ, ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। , ਪਟਿਆਲਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਥਾਪਨਾ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਲੰਬਿਤ ਪਈਆਂ ਸੇਧਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਰਿਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਜੋ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਲੰਬਿਤ ਸਨ, ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਡੀ. ਸਿੰਗਲ, ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

(9) ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਆਰ.ਡੀ. ਸਿੰਗਲ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੋਲ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇੱਕ ਇਲਾਜਯੋਗ ਬੇਨਿਯਮਤਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੋ ਉਦੋਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ, 1974 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 462 ਅਤੇ 465 ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਆਉਣਗੀਆਂ। ਦੇ ਕੁਝ ਦਾ ਹਵਾਲਾ

ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਣਗੀਆਂ। ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1) ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਸਵਾਲ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, 1898 ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਰੱਦ, ਪੈਰਾ 8 ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

“ਜਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਐਸ. 531 ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ, ਪਟਨਾ, ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਅਸਫਲਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹੋਈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਸ਼ੇਧ ਐਕਟ ਦੀ ਐਸ. 7 ਅਤੇ ਐਸ. 10 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦਾ S. 531 ਇਸ ਕੇਸ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸਾਬਕਾ ਉਪਬੰਧ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੈਕਸ਼ਨ 10 ਸਿਰਫ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸ. 7 ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਵਾਈਯੋਗ ਅਤੇ ਐਕਟ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੀਬਿਟ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੱਜ ਕੋਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਅੱਗੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਵੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਐਸ. 531 ਦਾ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕਰਨਾ।

ਨਸੀਰੁਦੀਨ ਖਾਨਵ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (2), ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ-

“ਪਟਨਾ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨਿਆਂ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਬੇਮਿਸਾਲ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਅੱਗੇ ਕੁਝ ਵੀ ਨਵਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਕੋਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਉਪਬੰਧ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਵਾਰ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾਣ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਏ

- (1) ਏਆਈਆਰ 1961 ਐਸਸੀ 1629
- (2) ਏਆਈਆਰ 1973 ਐਸਸੀ 186

ਅਪਰਾਧ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ, ਫਿਰ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤ ਕੋਲ ਉਸ ਉੱਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟਨਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਤਿਆਗ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ।”

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀ ਵਿਝ ਬਨਾਮ ਦੇਵ ਰਾਜ ਵਿਝ, (3) ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

“ਇਸ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ “ਸ਼ਕਤੀ” ਹੈ, ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਸਿਰਫ ਉਸਦੇ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 531 ਆਰਡਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਕੋਈ ਹਾਲਾਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸੈਕਸ਼ਨ 531 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਦੀ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(10) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, Sit1 ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਸਿਰਫ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ। ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਕੇਐਮ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (4) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜੇਕਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਜਿਹਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ? ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਪਿਛਲੇ 6 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹਨ। ਇਹ

(3) AIR.1970 SC 1101

(4) 1992 (1) ਹਾਲੀਆ Crl. ਰਿਪੋਰਟ 232

ਇਹਨਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦਾਇਰ ਕਰਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਇੱਕ ਨਵੀਂ ਲੜੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ (ਸੀਬੀਆਈ ਲਈ) ਦੀ ਇਹ ਦਲੀਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਫਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(11) ਉਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਆਰਡਰ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਇੱਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁਕਮ ਸੀ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 397 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

“397(2)। ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਿਸੇ ਅਪੀਲ, ਜਾਂਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁਕਮ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।”

ਧਾਰਾ 397 ਕਰੋੜ ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (2) ਪੀਸੀ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ

ਨਿਰਵਿਘਨ ਟ੍ਰਾਇਲ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਤਾਰ ਸੋਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਟਰਾਇਲ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧੇ। *ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.(5) ਰਾਹੀਂ ਵੀ.ਸੀ. ਸ਼ੁਕਲਾ* ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਉਕਤ ਉਦੇਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦਾ ਕੋਡ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁਕਮ ਕੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਜਾਂਚ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਪੜਾਅ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਹੁਕਮ ਹੈ (ਦੇਖੋ *ਪਰਮੇਸ਼ਵਰੀ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ* (6)। ਜਦੋਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(12) *ਡਾ.ਟੀ.ਐਨ. ਚਤੁਰਵੇਦੀ* ਬਨਾਮ *ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ* (7) ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ। *ਕੈਲਾਸ਼ ਚੌਧਰੀ* ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹੀ ਨਜ਼ਰੀਆ ਰਿਹਾ। *ਹੋਰ* ਬਨਾਮ *ਯੂਪੀ ਰਾਜ ਅਤੇ/ ਇਕ ਹੋਰ* (8), ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 204 ਕਰੇਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ *ਇਕਪਾਸੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ*। PC ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ ਵੱਲ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਕਦਮ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ। ਪੈਰਾ 8 ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ:-

- (5) 1980 CrI. ਐਲਜੇ 690
- (6) 1977 CrI. ਐਲਜੇ 254
- (7) 1994 (3) ਹਾਲੀਆ CrI. ਰਿਪੋਰਟ 517
- (8) 1994 CrI. ਐਲਜੇ 67

"ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਨਿਰਵਿਘਨ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਅਤੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 204 ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵੱਲ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਕਦਮ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇ.ਐਮ. ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਕੋਰਲਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, (1992)1 SCC 217 : (1991) 4 JT (SC) 464 : (1992 Cr LJ 3779) ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਕਿ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਦਲ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਇਕਪਾਸੜ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਕਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਰਡਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਆਧਾਰ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਕੋਈ ਢੁਕਵਾਂ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵਾਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕਿ ਕੀ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸਮੱਗਰੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ ਬੇਤੁਕਾ ਅਤੇ ਘਿਣਾਉਣੇ ਹੈ। ਫਿਰ ਧਿਰਾਂ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਹੋਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਫਿਰ ਕੋਡ ਦੇ S. 397(2) ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁਕਮ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਮਰ ਨਾਥ ਦੇ ਕੇਸ, ਏਆਈਆਰ 1977 ਐਸਸੀ 2185: (1977 ਸੀਆਰਆਈ ਐਲਜੇ 1891) ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਨਵੀਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ, ਰਿਮਾਂਡ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ।

ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ (9) ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਪੈਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਿੰਗਲ

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

“ਇੱਥੇ ਮੈਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਵੀ ਨਜਿੱਠਣਾ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਢਲੇ ਸਬੂਤ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 204, ਸੀਆਰ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਸੰਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। PC ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੁਕਮ ਅੰਤਰਿਮ ਹੁਕਮ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 245(2) ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਦਲਵਾਂ ਉਪਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਧਾਰਾ 482, ਸੀ.ਆਰ. ਪੀ.ਸੀ., ਕੇ.ਐਮ. ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਕੋਰਲ ਰਾਜ, 1992 ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਜਰਨਲ 3779 ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇਸ ਨੁਕਤੇ 'ਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਹੈ ਬਰਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, 1996 (1) ਆਰਸੀਆਰ (ਸੀਆਰਐਲ), 806: 1996 (3) ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਲਾਅ ਰਿਪੋਰਟਰ 698।

ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ

ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁੜਵੀਜ਼ਨ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

(13) ਪਰ ਉਪਰੋਕਤ ਖੋਜਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਦੋਂ ਇੰਨਾ ਸਮਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(14) ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ 'ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਰਾਮਦ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ਼ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੇ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕੁਝ ਅਪਰਾਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਕੋਲ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਸਨ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਵੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਖੋਜਾਂ ਨੂੰ ਜੇਪੀ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਵਿਨੋਦ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (10) ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਾਮਦ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ਼ ਕੰਟਰੋਲਰ ਨੇ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ ਹੈ। ਦੋਸ਼ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਆਯਾਤ ਅਤੇ ਨਿਰਯਾਤ (ਕੰਟਰੋਲ) ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਸੀ। ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਮਪ੍ਰੋਸਟ ਲਾਇਸੈਂਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਰਾਮਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜੋ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵਿਚ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ

ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾ 43 ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

"ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸੱਚਾਈ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਕੋਈ ਗਿਣਨਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਜਾਂ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ? ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜੇਂਦਰ ਅਗਰਵਾਲਾ (11) ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨਾ ਗਲਤ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਖਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀ ਸਮੱਗਰੀ ਸੀ। ਪੈਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ:-

"ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 482 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਜਮ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਉਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ ਜਾਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਰ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਨਾਸਬ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ। ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਜਾਂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੇਲੋੜੀ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(15) ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਸੰਘਤਾ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 203 ਅਤੇ 204 ਅੱਗੇ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਾਰਾ 203 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 204 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:-

"203. ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ।—ਜੇਕਰ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਹੁੰ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ) ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 202 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਜਾਂ ਜਾਂਚ (ਜੇ ਕੋਈ ਹੈ) ਦੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ, ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਹਰ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰੇਗਾ।

(204)(1) ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਜੁਰਮ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੇਸ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ-

- (a) ਸੰਮਨ-ਕੇਸ, ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰੇਗਾ, ਜਾਂ
- (b) ਵਾਰੰਟ-ਕੇਸ, ਉਹ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ, ਜੇ ਉਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ, ਸੰਮਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੀ ਸਹੁੰ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕੈਚ ਸ਼ਬਦ, ਇਸ ਲਈ, "ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ" ਹੈ। ਜ਼ਾਬਤ ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਕਤ ਸਮੀਕਰਨ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਕਾਫੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, 1898 ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਧਾਰਾ 203 ਅਤੇ 204 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਸਨ। *ਚੰਦਰ ਦੇਵ ਸਿੰਘ* ਬਨਾਮ *ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਉਰਫ ਚਾਬੀ ਬੋਸ ਅਤੇ ਆਰਟੋਥਰ (12)* ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ *ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ* ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ:-

“ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ *ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ* ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ *ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ* ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਚਾਅ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਹੈ

ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵਚਨਬੱਧ, ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਢੁਕਵੇਂ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਫੋਰਮ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੂੰ ਬਨਾਮ ਦਾ ਰਾਜ ਆਫ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (13) ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। "ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

"ਧਾਰਾ 203 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਉਹ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਦੇ ਨਤੀਜੇ, ਜੇ ਧਾਰਾ 202 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਉਸਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ "ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ"। ਧਾਰਾ 209 ਵਿਚ ਵੀ ਵਰਤੇ ਗਏ 'ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ' ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਇਸ ਤਸੱਲੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਉਚਿਤ ਡਿਗਰੀ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਯਕੀਨ।"

ਉਪਰੋਕਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕਾਫੀ ਆਧਾਰ' ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮੱਗਰੀ ਕੀ ਹੈ। ਜੇ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਕੇਸ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਅੰਤਮ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਢੁਕਵੇਂ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(16) ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਚ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾ 26 ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਪੀਸੀ ਅਗਰਵਾਲ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਭੁੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਣਜਾਣ ਹੈ। ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਇਸਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਤਰਕਪੂਰਨ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਟਾਈਪੋਗ੍ਰਾਫਿਕਲ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਪੀਸੀ ਅਗਰਵਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਲਈ ਉਕਤ ਤੱਥ ਦਾ ਸ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ।

(17) ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਮੰਨਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਖੋਜਾਂ ਦਰਸਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕੁਝ ਤੱਥ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮੰਨੇ ਗਏ ਸਨ। ਪੈਰਾ 17, 18 ਅਤੇ 20 ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

"ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਵਜੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਵਜੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਦਰਖਾਸਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਾਭ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਦਰਅਮਦ ਲਾਇਸੈਂਸ ਮਿਲ ਗਏ। ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਇੰਪੈਕਸ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ।

(18) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਹੋਰ ਇਲਜ਼ਾਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਇੰਪੈਕਸ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਲਈ ਲਈ ਗਈ ਜਗ੍ਹਾ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੰਪੈਕਸ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ Impex ਸੇਵਾਵਾਂ

ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

- (20) ਜੇਕਰ ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਕਢਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮ ਪ੍ਰਸਾਦ ਮੈਸਰਜ਼ ਇਮਪੈਕਸ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਆਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆਂ 'ਚੋਂ ਜਮ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਿਕਾਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।"

ਇਹ ਪੈਰੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਰਹੇ ਸਨ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਤੱਥ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਣ ਪਰ ਮੁਢਲੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿਚਲੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਹੀ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਸਨ। ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਅੱਗੇ ਦੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਰਾਏ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਆਧਾਰ ਸਨ।

(18) ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਲਈ ਸਿੱਖੇ ਗਏ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਹੀਰਾ ਲਾਈ ਸਿੱਬਲ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਵਿਦਵਾਨ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਟਾਲਣਾ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਅਤੇ ਜੋ ਦੇਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ।

(19) ਆਈ ਐੱਸ ਐਕਸ ਗਿਨੀ ਬਨਾਮ ਗ੍ਰਿੰਡਲੇਜ਼ ਬੈਂਕ; ਲਿਮਟਿਡ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ (14 ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪੀਲ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੈਂਡਿੰਗ ਰਹੀ। ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁੜ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਿਆਦ ਪੁੱਗ ਚੁੱਕੇ ਲੰਬੇ ਸਾਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰੇਗੀ। ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਸਨ:-

“ਬਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਈ ਲਗਭਗ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਬੇਲੋੜੀ ਦੇਰੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਤੀਬਰਤਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਘਟਨਾ ਦੇ ਕਰੀਬ 7 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਇੱਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਲ੍ਹਾ-ਸਫਾਈ ਲਿਆਏਗੀ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫਾਲਤੂ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦੀ ਹੁਣ ਲੋੜੀਂਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ”

ਮਹੇਸ਼ਵਰਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (15) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਭਰੋਸਾ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਐਸ.ਐਸ. ਸੰਧਾਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਂ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਦੇਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਪੈਰਾ 54 ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਸੀ:-

“ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸਥਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜੋ ਗਜ਼ਟਿਡ ਰੈਂਕ ਦਾ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਸੇਵਕ ਹੈ, ਇਸ ਸਭ ਦੌਰਾਨ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧਿਕ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ ਹੇਠ ਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀਅਰ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਤੋਂ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ ਬੂਟ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੂਜੇ ਪੈਰ 'ਤੇ ਹੈ। ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਕੇਸ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ

(14) ਏਆਈਆਰ 1986 ਐਸਜੀ 289

(15) ਏਆਈਆਰ 1986 ਪਟਨਾ 324

ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਸੰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਇੱਥੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਭਗੌੜਾ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰੁਕਾਵਟੀ ਰਣਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੂਰੋਂ ਵੀ ਉਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀ ਉਂਗਲ ਉਠਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਾਧਾਰਨ ਜਾਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਲਮਈ ਅਤੇ ਬੇਪਰਵਾਹੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਮਾਮਲਾ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਪੱਖ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹੁਣ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਾਜਬ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮਕਸੂਦਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। (ਏਆਈਆਰ 1986 ਪੈਟ 38) (ਐਫਬੀ), ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਰਿਹਾਈ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਡਿੱਗਣਗੇ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਜਾਂਚ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੁਝ ਫੈਸਲੇ ਨਾ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੁੰਦਰ ਲਾਈ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ (16) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ 9 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਖੁਰਾਕੀ ਮਿਲਾਵਟ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਲੀਬਿਤ ਸੀ। ਧਾਰਾ 21 ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਸਜੀ ਨੈਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, (17) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਲੀਬਿਤ ਸੀ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਫਾਲਤੂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਪੈਰਾ 3 ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ: ^-

“ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਗਭਗ 14 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੀਬਿਤ ਹੈ। ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰੀਅਰ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੰਨੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜਨਤਕ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਪੈਂਡਿੰਗ ਹੈ ■ -I _ _■ _ _ *

(16) 1993 (1) Chd. ਲਾਅ ਰਿਪੋਰਟਰ 388

(17) 1992 (3) ਹਾਲੀਆ CrI. ਰਿਪੋਰਟ 175

ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਫਾਲਤੂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਪੀਲ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਗਿਆਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਇਸ ਫਾਲਤੂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਚੱਲਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਫਾਲਤੂ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ 'ਤੇ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਜੋ ਦੁਕਵਾਂ ਹੈ।

(20) ਸਿੱਖਿਅਕ ਵਕੀਲ (ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਸੈਟਰਲ ਬਿਊਰੋ ਆਫ 1 ਇਨਵੈਸਟੀਗ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਗਿਰਧਾਰੀਲਾਲ ਸਪਰੂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (18) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ। ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਦਲੀਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਰੀ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਅਤੇ ਪੈਰਾ 6 ਵਿੱਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:-

“ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਿਵਾਏ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਅਗਲੇਰੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਲੋਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨ ਦੇ ਮਿਲਾਵਟੀ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਵੇਚਣ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਘਾਤਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਤੰਗ ਤਕਨੀਕੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

ਮੰਗੀਲਾਲ ਵਿਆਸ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ (19) ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੁਲਜ਼ਮ ਖਿਲਾਫ਼ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਭਾ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਦਾ ਗਬਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। 25 ਸਾਲ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਦਲੀਲ ਕਿ ਦੇਰੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:-

“ਅਸੀਂ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਾਂ ਵੱਲ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਸਿਵਾਏ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੇ ਕਿ ਲੰਬੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਬੇਲੋੜੀ ਲੰਮੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਅਫਸੋਸ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਿਰਫ਼ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਇਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਕਤੀ. ਅਸੀਂ

(18) ਏਆਈਆਰ 1981 ਐਸਸੀ 1169

(19) 1990 (1) ਹਾਲੀਆ CrI. ਰਿਪੋਰਟ 381

ਸੋਚੋ ਕਿ ਨਕਦੀ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਸਿਰਫ਼ ਲੰਬੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਦੁਕਵੇਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਗਰਭਪਾਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰਾਹ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਅਬਦੁਲ ਰਹਿਮਾਨ ਅੰਤੁਲੇ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਆਰ.ਐਸ.ਨਾਇਕ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. (20), ਮਹੇਸ਼ਵਰਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੁੱਲ ਬੈਚ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਲਈ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਸੀਮਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(21) ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢਣੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ। ਦਰਅਸਲ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਤੇਜ਼ ਦਾ ਮਤਲਬ ਕਿੰਨੀ ਤੇਜ਼? ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਜੁਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ, ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਤਰੀਕਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਬੋਝ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਹਿ- ਸਬੰਧਤ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਅਣਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਬਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਅਫਸਰ ਦਾ ਛੁੱਟੀ 'ਤੇ ਜਾਣਾ ਵੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਵਧਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸਨ। ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ *ਹਸੈਨਾਰਾ ਖਾਤੂਨ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (21)* ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਜਲਦੀ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗੰਭੀਰ ਆਰਥਿਕ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਦੇਰੀ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇਣਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦੇਰੀ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਜੋ ਕਿ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਅਜੀਬ ਤੱਥਾਂ ਵਿੱਚ, ਜੁਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। *ਮੰਗੀਲਾਲ ਵਿਆਸ (ਸੁਪਰ)* ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਗੇ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਇਸ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ।

(22) ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਰੱਖ- ਰਖਾਅ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਆਧਾਰ ਸਨ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਦੋ ਨਿਰਣੇ

(20) 1992 (1) ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸੀ.ਆਰ.ਐਲ. ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ 1

(21) ਏਆਈਆਰ 1979 ਐਸਸੀ 1360

ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਰਿਆਣਾ ਬਨਾਮ ਜਸਵੰਤ ਰਾਏ 351
(ਐਨ.ਕੇ. ਅਗਰਵਾਲ, ਜੇ.)

ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੁਡੀਕਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਉਹ ਤਰਜੀਹੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਡਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇਗਾ। ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ 2 ਜੁਲਾਈ, 1997 ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਸ.ਸੀ.ਕੇ

ਅਸ਼ੋਕ ਭਾਨ ਅਤੇ ਐਨ.ਕੇ. ਅਗਰਵਾਲ ਜੇ.ਜੇ.

ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਹਰਿਆਣਾ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਜਸਵੰਤ ਰਾਏ, - ਜਵਾਬਦਾਰ

1991 ਦਾ ਆਈਟੀਸੀ ਨੰਬਰ 61

31 ਅਕਤੂਬਰ, 1996

ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਐਕਟ, 1961 - ਐੱਸ. 256(2) ਅਤੇ 271(1)(c) - ਸੰਦਰਭ - ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਵਸੂਲੀ - ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਲ 1984-85 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਜੋੜਾਂ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਮੁਲਾਂਕਣ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ year ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ - ਮੁਲਾਂਕਣ ਜੋੜ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਚ ਟੈਕਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇੱਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਲ ਵਿੱਚ — ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ — ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ — ਸਮੱਗਰੀ ਨਹੀਂ — ਅਨੁਮਾਨ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ — ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਗੱਖਿਆ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦਾ ਆਦੇਸ਼-ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਹਵਾਲਾ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ-ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਤੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਜੋ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਂਦਾ-ਐਕਟ ਦੇ 256(2) ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇਣ ਯੋਗ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੇ, ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਲ 1984-85 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਜੋੜਾਂ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਮਦਨੀ ਦਾ ਸਿਰਫ ਹਿੱਸਾ ਸੀ। ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੋੜ ਲਈ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਕੇ, ਮੁਲਾਂਕਣਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉੱਚ ਟੈਕਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਇੱਕ ਸਮਝ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ. ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਇਹ ਖੋਜ ਕਾਨੂੰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।

(ਪਰਾ 14)

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ-ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ

ਜਾਵੇਗੀ।

ਰਵਨੀਤ ਸਿੰਘ